

Ուսանողակենտրոն և խնդրակենտրոն ուսուցման ազդեցությունը անգլերեն լեզվի բուհական դասընթացների վրա

**Մանանա Դալայան
Լուիզա Մարաբյան**

DOI: <https://doi.org/10.58726/27382915-2023.1-496>

Հանգուցային բառեր. նորարարական մոտեցում, խնդիր, լեզվի ուսուցում, նկարագրական մեթոդ, կրթության որակ, տեսական և էմպիրիկ մեթոդ, լեզվի մակարդակ

Հատկապես վերջին տարիներին արագընթաց կերպով կրթական բարեփոխումներ են իրականացվում, որտեղ կիրառվում են նորարարական մոտեցումներ: Լեզվի դասավանդման նոր մոտեցումներ փորձարկելու անհրաժեշտությունը և կրթության որակի բարձրացման խնդիրը հրատապ և արդիական է դարձել կրթական համակարգում: Ուստի, ուսումնական գործընթացի մշակման ծրագրերը միանշանակորեն պետք է որդեգրեն ու կիրառեն խնդրի վրա հիմնված ուսուցումը (PBL)՝ որպես բուհական կրթության ռազմավարություն: Հետազոտության նպատակը նշված մեթոդը կիրառելն ու ինտեգրելն է, ինչը կխթանի ուսումնական գործընթացը՝ բարելավելով ուսանողների լեզվի մակարդակի բարձրացումը: Հոդվածի շրջանակներում ուսումնասիրվել են ուսանողակենտրոն դասավանդման և խնդրի վրա հիմնված ուսուցման փոխհարաբերությունները լեզվի ուսուցման համատեքստում: Խնդրի վրա հիմնված ուսուցումը մեթոդ է, որտեղ իրական, մեթոդա աշխարհի բարդ խնդիրները օգտագործվում են որպես միջոց՝ նպաստելու ուսանողների մտածողության մակարդակի բարձրացմանը և քննադատական մտածողության ձևավորմանը: Բացի դասընթացի բովանդակությունից՝ խնդրի վրա հիմնված ուսուցումը կարող է նպաստել անալիտիկ մտածողության հմտությունների, խնդիրներ լուծելու կարողությունների և հաղորդակցման հմտությունների զարգացմանը: Ստացված արդյունքները կարող են տեսական հիմք հանդիսանալ այլ հետազոտողների համար՝ իրականացնելու իրենց կողմից ծավալված ուսումնասիրությունները:

Խնդրի վրա հիմնված ուսուցումը նաև հնարավորություն է ընձեռում ուսանողներին խմբերում աշխատելու, հետազոտական նյութեր գտնելու, ինքնավերահսկելու և ինքնագնահատելու համար:

Ուսումնասիրությունը կատարվել է տեսական և փորձարարական հետազոտական մեթոդներից դիտման, նկարագրական, համեմատության, հակադրության և վերլուծության մեթոդներով: Արդյունքում եզրահանգվել է, որ ուսանողները դրսևորել են սովորելու շահադրդման ավելի բարձր աստիճան և ձեռք են բերել ուսուցման ավելի տպավորիչ արդյունքներ: Մասնավորապես, տվյալ ուսումնասիրությունը ընդգծում է ուսանողների ուսուցման

կարողությունների համապատասխանեցման կարևորությունը ուսումնական գործունեության տեսակների հետ: Նշված հանգամանքն էլ կարևորում է աշխատանքի գործնական նշանակությունը:

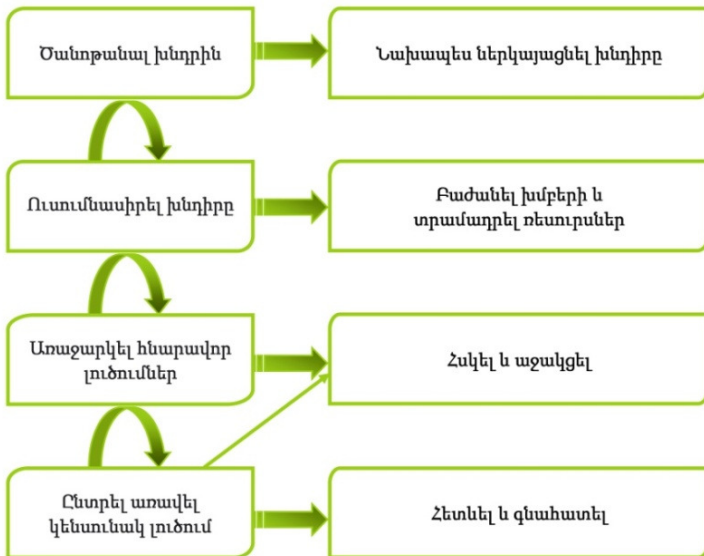
Ներածություն: Խնդրի վրա հիմնված ուսուցումը (PBL) ուսանողակենտրոն մոտեցում է, որը նպատակաուղղված է կրթության որակի բարձրացման խնդրի լուծմանը: Այն կարող է ներառվել ուսումնական տարբեր իրավիճակներում և կիրառվել ամբողջ կիսամյակի ընթացքում՝ որպես դասավանդման առաջնային մեթոդ: Կրթական այնպիսի հասկացություններ, ինչպիսիք են բացահայտման ուսուցումը, փորձառական ուսուցումը և ուսանողակենտրոն ուսուցումը, հստակ առաջարկում են ձևավորել հետաքրքրասիրություն և ինքնորոշման զգացում [2, 4]: Խնդրակենտրոն ուսուցումը համեմատաբար վերջերս է ի հայտ եկել, որի տարածման մեջ էական դեր են խաղացել Բարոուզը և Թեմբլինը՝ ընդգրկելով խնդիրների լուծման գործում ուսանողների ակտիվ և անկախ պրակտիկ գործունեությունը [1, 7]: Ավելի ուշ Դոն Ուոդսը ստեղծեց «խնդրի վրա հիմնված ուսուցում» տերմինը, երբ նա Կանադայի ՄաքՄաստերի համալսարանում քիմիա առարկան էր դասավանդում [4, 19]: Դոկտոր Դոն Ուոդսի դիտարկմամբ՝ տվյալ մեթոդը շահադրդում է ուսանողներին: Խնդրի վրա հիմնված ուսուցման ժամանակ ստեղծվում է մի խնդրահարույց իրավիճակ, իսկ ուսանողներից պահանջվում է մտածել, քննարկել և որոնել խնդրի լուծումը: Իր հերթին, դասախոսը հանդիսանում է ուղղորդող, ով համակարգում, շահադրդում և վերահսկում է այդ գործընթացը: Այս մեթոդը ոչ միայն կենտրոնանում է խնդիրների լուծման վրա, այլև զարգացնում է մի շարք հմտություններ և հատկանիշներ հատկապես բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում լեզվի ուսուցման գործընթացում: Այն հնարավորություն է ընձեռում ուսանողների մոտ ձևավորելու հաղորդակցման հմտություններ՝ օգտագործելով լեզուն որպես իրական գործիք՝ հաղորդակցման գործընթացը իրականացնելու համար: Համաձայն Լինդա Նիլսոնի՝ լավ մշակված խնդրի վրա հիմնված մեթոդը ուսանողներին հնարավորություն է տալիս զարգացնել հմտություններ, ինչպիսիք են՝ թիմային աշխատանք, նախագծերի կառավարում և առաջնորդական հմտությունների ձևավորում, բանավոր և գրավոր հաղորդակցություն, խմբային գործընթացների ինքնագիտակցում և գնահատում, ինքնուրույն աշխատանք, քննադատական մտածողություն և վերլուծություն, հասկացությունների բացատրում, ինքնուղղված ուսուցում, դասընթացի բովանդակության կիրառում իրական աշխարհի օրինակների վրա, հետազոտություն և տեղեկատվական գրագիտություն [3, 18]: Այս մոտեցման կարևոր և առանցքային կետն այն է, որ ուսանողները պատասխանատու են իրենց ուսուցման համար՝ սովորելով, թե ինչպես կիրառել ձեռք բերված նախնական գիտելիքները և ինչ մեթոդով ձեռք բերել նոր գիտելիքներ:

Խնդրի վրա հիմնված ուսուցման գործընթացը: Խնդրի վրա հիմնված

ուսուցման լսարաններում և՛ դասախոսների, և՛ ուսանողների դերերն ու պարտականությունները տարբերվում են ավանդական ուսուցման տեսակներից: Դասախոսը պարզապես տեղեկատվություն չի ներկայացնում կամ ուղղակիորեն չի վերահսկում աշխատանքի գործընթացը: Փոխարենը՝ դասախոսը ուսանողներին տալիս է համապատասխան խնդիրներ աշխատելու համար, օգնում է նրանց գտնել անհրաժեշտ նյութեր, տալիս է անհրաժեշտ դիտարկում և աջակցություն խնդիրների լուծման գործընթացում, գնահատում ուսանողների մասնակցությունը՝ զարգացնելով նրանց լեզվական և գրագիտության հմտությունները: Այս գործընթացը ընդհանուր առմամբ ներառում է չորս հիմնական քայլ (տե՛ս գծապատկեր 1)։

1. Ծանոթանալ խնդրին,
2. ուսումնասիրել խնդիրը,
3. հնարավոր լուծումներ առաջարկել,
4. հաշվի առնելով յուրաքանչյուր լուծման հետևանքները՝ ընտրել առավել կենսունակ լուծում,
5. կիրառել նկարագրական և համեմատական, հակադրության մեթոդներ:

Դասախոսի դերը խնդրի վրա հիմնված ուսուցման մեջ ներառում է հետևյալ քայլերը (տե՛ս գծապատկեր 1)։

Գծապատկեր 1. Ուսանողի և դասախոսի դերերը խնդրի վրա հիմնված ուսուցման մեջ

1. Նախապես ներկայացնել խնդիրը՝ օգտագործելով նկարներ, տեքստեր, տեսանյութեր և խնդրին առնչվող բառապաշար:

2. Բաժանել խմբերի և տրամադրել ռեսուրսներ (համոզվել, որ ուսանողները հասկանում են խնդիրը, բացատրել, թե ինչ է նրանցից ակնկալվում, ընդգծել՝ որ պատասխանները կամ լուծումները կարող են բազմապիսի լինել, իրենք պետք է ընտրեն առավել կենսունակ լուծումը և հիմնավորեն, թե ինչու են ընտրել այդ լուծումը: Անհրաժեշտ է ուսանողներին հասանելի դարձնել ժամանակակից ռեսուրսները՝ համացանցը, գրքերը, ամսագրերը, թերթերը, հեռուստատեսությունը և հեռախոսները: Դասախոսը պետք է վստահ լինի, որ ուսանողները տեղյակ են ռեսուրսների շրջանակի մասին և գիտեն՝ ինչպես օգտագործել դրանք):

3. Կառավարել և աջակցել (հետևել ուսանողներին և անհրաժեշտության դեպքում աջակցել, նշումներ կատարել և արձագանքել ուսանողների մեկնաբանություններին՝ զերծ մնալով լուծումներ տալու առաջարկներից):

4. Հետևել և գնահատել (ուսանողներին հնարավորություն ընձեռել ներկայացնել և կիսվել իրենց աշխատանքների արդյունքներով; ապահովել դիտարկումների հիման վրա հետագա գործողությունները՝ օրինակ, քերականության, արտասանության կամ բառային քննարկումներ; գնահատել ուսանողների մասնակցությունը և հաջողությունը գործունեության մեջ):

5. Կիրառել փորձարարկան-հետազոտական, ինչպես նաև դիտման և վերլուծության մեթոդներ:

Հետազոտության նպատակը: Ուսումնասիրության նպատակն է դիտարկել ուսանողների ընկալումները և պարզել ուսանողակենտրոն և խնդրակենտրոն ուսուցման ազդեցությունը ուսանողների լեզվական հմտությունների զարգացման և կատարողականության վրա:

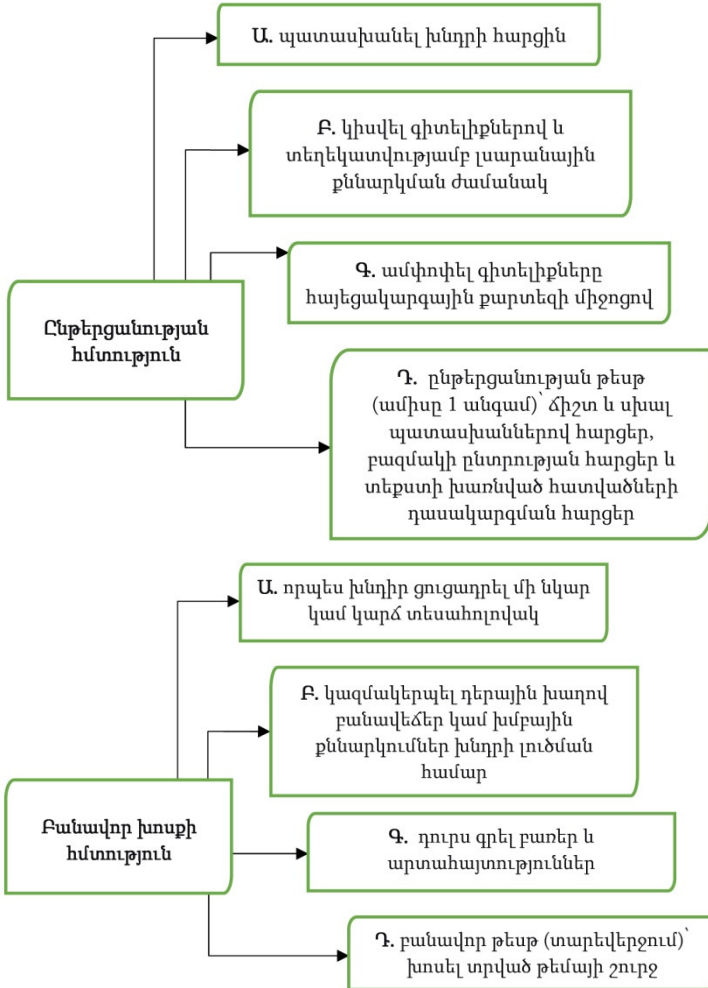
Հետազոտության նորույթը: Հանգամանորեն ներկայացնելով խնդրակենտրոն ուսուցման առանձնահատկությունները՝ առաջին անգամ վեր են հանվել խնդրակենտրոն ուսուցման միջոցների կիրառման առանձնահատկությունները, խնդրակենտրոն իրավիճակների ստեղծման տարբեր եղանակները անգլերենի բուհական դասընթացում՝ մեթոդական նպատակային ու հաջորդական քայլերի իրացմամբ:

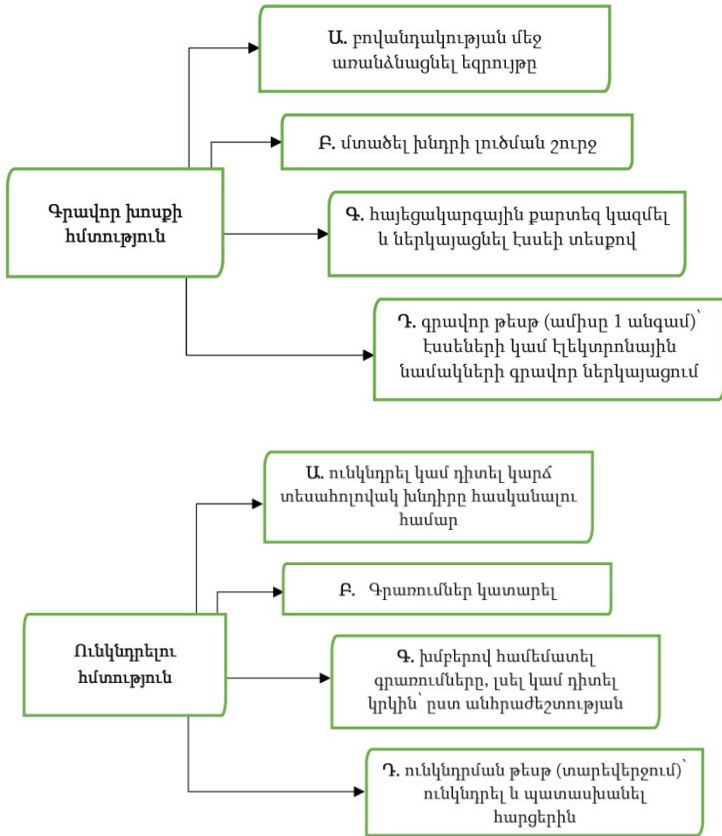
Հետազոտության մեթոդները: Ուսումնասիրությունը կատարվել է տեսական և փորձարարական հետազոտական մեթոդներից դիտման, նկարագրական, համեմատության, հակադրության և վերլուծության մեթոդներով: Տվյալները վերլուծվել են հիմնականում քանակական մեթոդով՝ հարցումների վիճակագրական վերլուծությամբ:

Հետազոտության կառուցվածքը: Հետազոտության մեջ ընդգրկվել են ՀԵՀ-ի (Հայաստանի Եվրոպական Համալսարանի) առաջին և երկրորդ կուրսի 50 ուսանողներ, որոնցից 15-ը կառավարման ֆակուլտետի ուսանողներ են, 18-ը՝ իրավագիտության, իսկ 17-ը՝ գրաֆիկ-դիզայն բաժնի ուսանողներ:

Օտար լեզվի (անգլերենի) ուսուցման մեկ կիսամյակի (16 շաբաթ) համար հատկացվում է 90 ժամ, յուրաքանչյուր դասապրոցեսը տևում է 80 րոպե: Քննարկումները, լսարանային աշխատանքները և խմբային ներկայացումները անցկացվել են սովորական լսարաներում՝ օգտագործելով գրատախտակ, համակարգիչ և պրոյեկտոր:

Գծապատկեր 2-ում թվարկված են խնդրի վրա հիմնված դասավանդման ձևաչափը՝ ըստ լեզվական 4 հմտությունների (ընթերցանություն, ունկնդրում, բանավոր խոսք, գրավոր խոսք):

Գծապատկեր 2. խնդրի վրա հիմնված դասավանդումը՝ ըստ լեզվական չորս հմտությունների իմացության

Հետազոտության արդյունքները: Կատարված հետազոտությունից կարելի է արձանագրել, որ ուսանողները դրական արձագանք են տվել նոր մեթոդի կիրառմանը: Ըստ հաճախելիության սանդղակի՝ կարելի է ենթադրել, որ նրանք եղել են բավականաչափ ոգևորված ու հետաքրքրված և բարձրացրել են լեզվի իմացության մակարդակը: Լեզվական իմացությունից գատ ուսանողները ձեռք են բերել վերլուծելու, համադրելու, փաստարկներ ներկայացնելու, լավագույն լուծումների համար որոշումներ կայացնելու հմտություններ: Առանձին իրականացված հարցումները ցույց են տվել, որ խնդրի վրա հիմնված ուսուցումը նպաստել է ուսանողների միջանձնային հաղորդակցու-

թյան ձևավորմանը, ինչպես նաև օգնել է զարգացնելու խմբի դինամիկան: Աղյուսակ 1-ում պատկերված է ուսանողների հարցման արդյունքները 1-ից 5 սանդղակով (1 – առավել բացասական, 5 - առավել դրական): Ընդհանուր առմամբ, ուսանողները շատ դրականորեն էին ընկալել խնդրի վրա հիմնված ուսուցման մեթոդը:

Աղյուսակ 1

Ուսանողների ընկալումը խնդրի վրա հիմնված ուսուցման մեթոդի վերաբերյալ

Խնդիրները թույլ տվեցին ուսուցումը կիրառել իրական, մերօրյա աշխարհի իրավիճակներում	Առավել դրական
Խնդիրները նպաստեցին խմբային աշխատանքին	Առավել դրական
Խնդիրները նպաստեցին հաղորդակցական հմտությունների անկաշկանդ ձևավորմանը	Առավել դրական
Ես մոտիվացված էի սովորելու և օգտագործելու անզլերեն լեզուն խնդիրների լուծման ողջ ընթացքում	Առավել դրական
Ես կարող էի գտնել խնդրի լուծման համար համապատասխան նյութեր	Դրական
Ես բավականաչափ ժամանակ ունեի խնդիրների լուծումը գտնելու համար	Դրական
Խնդիրները թույլ տվեցին զարգացնել լեզվի իմացության 4 հմտությունները	Դրական
Խնդիրները ձևավորեցին քննադատական մտածողություն	Առավել դրական

Ուսանողների մեծամասնությունը (90 %) առավել դրական է արձագանքել այն հարցին, թե խնդիրները թույլ տվեցին ուսուցումը կիրառել իրական աշխարհի իրավիճակներում և նպաստեցին միմյանց հետ համագործակցությանը: Բացի այդ՝ խնդրակենտրոն մոտեցումը խթանեց նաև նոր և համապատասխան գիտելիքների ձեռքբերմանը՝ ձևավորելով ազատ և անկաշկանդ մթնոլորտ: Նրանք ակտիվորեն մասնակցել են խմբային քննարկումներին դրսևորելով քննադատական մտածողություն և վերլուծական միտք: Ուսանողները համաձայնեցին (89 %), որ նրանք շահադրդված էին սովորելու և օգտագործելու անզլերեն լեզուն որպես հաղորդակցման իրականացման գործիք: Այնուամենայնիվ, որոշ ուսանողներ (60 %) պնդել են, որ բավարար ժամանակ չի հատկացվել խնդրի լուծմանը, և երբեմն դժվարություն են ունեցել համապատասխան նյութեր գտնելու ընթացքում: Տվյալ մեթոդը ժամանակատար է, այդ իսկ պատճառով նախնական հենքային պատրաստվածություն է պահանջում թե՛ ուսանողի և թե՛ դասախոսի կողմից: Մեթոդի կիրառումը

ենթադրում է նաև տեխնիկական հագեցվածություն: Սպասվող թերացումներին գերծ մնալու և անզլերեն լեզվի դասավանդմանը խոչընդոտող հանգամանքներից խուսափելու համար նախապես ընտրվել է ՀԵՀ-ի տվյալ մասնագիտությանը և խմբի մակարդակին համապատասխան նյութ, թեմա և բառապաշար՝ լեզվի յուրացման չորս հմտությունները հնարավորինս մատչելի դարձնելու նպատակով:

Չորս հիմնական լեզվական հմտությունների առումով հարցվողները ընթերցանության հմտությունները խնդրակենտրոն ուսուցման մեջ գնահատել են որպես ամենաարդյունավետը: Դրան հաջորդում են խոսելու, լսելու և գրելու հմտությունները: Նրանք համաձայնել են նաև, որ խնդրակենտրոն ուսուցումը արդյունավետ ազդեցություն է ունեցել նաև իրենց բառապաշարի զարգացման և քերականության վրա:

Եզրակացություն: Մույն ուսումնասիրությունը փաստում է, որ խնդրի վրա հիմնված ուսուցումը նպաստում է լեզվի բուհական դասընթացների զարգացմանը: Այս մեթոդը ոչ միայն բարելավում և բարձրացնում է լեզվի իմացության մակարդակը, այլև խթան է հանդիսանում բարձրացնելու ուսանողի շահադրդումը և ինքնուրույնությունը: Լեզվի բուհական դասընթացում ուսանողակենտրոն և խնդրակենտրոն ուսուցումը ենթադրում է նոր գիտելիքների, հմտությունների մշակում և ամրապնդում, ուսանողների քննադատական մտածողության, համագործակցության և խնդիրների լուծման հմտությունների զարգացում: Նախ՝ անհրաժեշտ է հստակորեն ներկայացնել խնդրի վրա հիմնված ուսուցման սկզբունքը և համոզվել, որ ուսանողները ակտիվորեն մասնակցում են ուսուցման գործընթացին: Խնդրի վրա հիմնված ուսուցման առաջադրանքները օգտագործվել են որպես խնդիրների լուծման հմտություններ ձեռք բերելու գործընթաց, որոնք անհրաժեշտ են իրենց առաջադրանքների ուժեղ և թույլ կողմերը վերլուծելու համար:

DOI: <https://doi.org/10.58726/27382915-2023.1-496>

Գրականություն

1. Barrows, H.S. and Tamblyn, R.M. Problem-based learning, an approach to medical education. New York: Springer, p. 224, 1980.
2. Kolb, D.A. Experiential learning. Experience as the source of learning and development. New Jersey: Prentice Hall, p. 377, 1984.
3. Nilson, L. B. Teaching at its best: A research-based resource for college instructors (2nd ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass, p. 375, 2010.
4. Woods D. R., Problem-based Learning for Large Classes in Chemical Engineering,” in “Bringing Problem-based Learning to Higher Education: Theory and Practice,” Wilkerson L., Gijsselaers W.H., eds., New Directions for Teaching and Learning, No. 68, pp. 91-99, Jossey-Bass Publishers, San Francisco., p. 103, 1996.

**Влияние студентно-ориентированного преподавания
английского языка и проблемно-ориентированного обучения
на университетских языковых курсах**

*Манана Далалян
Луиза Марабян*

Резюме

Ключевые слова: *инновационный подход, проблема, обучение языка, качество образования, теоретический и эмпирический метод, уровень языка*

За последнее время образовательные реформы и методы были стремительно и целенаправленно реализованы с использованием инновационных подходов. Необходимость применять новые подходы к обучению языкам и вопрос повышения качества образования становятся все более актуальными. Следовательно, программы разработки учебных планов определенно не могут упускать проблемно-ориентированное обучение (PBL) в качестве стратегии высшего образования. Цель данного исследования состоит в исследовании взаимосвязей между студентно-ориентированным подходом преподавания к проблемно-ориентированному обучению в контексте преподавания языка. Проблемно-ориентированное обучение – метод, при котором сложные реальные задачи используются как способ содействия на развитие мышления учащихся. Проблемно-ориентированное обучение может стимулировать навыки критического мышления, способности решения проблем, коммуникативные навыки. Оно также открывает возможности коллаборации работать в группах, находить исследовательские материалы, осуществлять самоконтроль и самооценку. Исследование проводилось с использованием теоретико-эмпирических методов исследования наблюдения, описания, сравнения, анализа сопоставления. В результате студенты продемонстрировали более высокий уровень мотивации к обучению и достигли более впечатляющих результатов обучения. В частности, данное исследование подчеркивает важность сочетания способностей учащихся к обучению с правильными видами учебной деятельности. Отзывы большинства студентов (90 %) были положительными на счет задач позволяющие применить обучение к реальным ситуациям.

Проблемно-ориентированный подход также способствует получению новых и актуальных знаний, создавая свободную и непринужденную атмосферу. Студенты активно участвовали в групповых дискуссиях, демонстрируя критическое и аналитическое мышление. 89 % студентов согласились, что они были заинтересованы в изучении и использовании английского языка. Однако некоторые учащиеся (60 %) утверждали, что на решение задач не хватает достаточного времени, и они иногда испытывают трудности с поиском соответствующих материалов.

The Impact of Student-Centered Teaching and Problem-Based Learning on University English Language Courses

Manana Dalalyan

Luiza Marabyan

Summary

Key words: *innovative approach, problem, learning a language, quality of education, theoretical and empirical method, level of language*

Over the last few years, educational reforms have been rapidly implemented using innovative approaches. The need to try new approaches to teaching languages and the issue of improving the quality of education, have become increasingly urgent. Therefore, programs in curriculum development can definitely not adopt Problem-Based Learning (PBL) as a higher education strategy. The purpose of the present study was to investigate the relationship between student-centered teaching approach and problem-based learning in the context of language teaching. Problem-based learning is a method where complex, contemporary problems are used as a way to lead students develop their critical thinking. In addition to the content of the course, problem-based learning can stimulate critical thinking skills, problem-solving abilities and communication skills. It also gives students opportunity to work in groups, find research materials, as well as develop skill in self-monitoring and self-evaluation. The study was conducted using theoretical-empirical research methods of observation, description, comparison, contrast and analysis. As a result, students demonstrated a higher level of motivation to learn and achieved more impressive learning outcome. In particular, this study highlights the importance of combining students' learning abilities with the right types of learning activities.

The problem-centered approach also promoted the acquisition of new and relevant knowledge, creating free and relaxed atmosphere. Students agreed that were motivated to learn and use the English language (89 %). However, some students (60 %) claimed that they lacked time to spend on problem solving and sometimes they had difficulty in finding relevant materials. Among the four basic language skills, respondents rated reading skills as the most effective in problem-based learning and accepted that problem-based learning had a moderate effect both on their vocabulary and grammar.

Ներկայացվել է 27.02.2023 թ.

Գրախոսվել է 26.03.2023 թ.

Ընդունվել է տպագրության 25.05.2023 թ.